

ФОРМУВАННЯ НАДХОДЖЕНЬ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Ю. М. Голубінка, аспірант*

Поглиблення інтеграції України у світове співтовариство вимагає приведення національного нормативно-правового забезпечення економічної діяльності у відповідність до положень міжнародного законодавства в рамках системи державних фінансів. У статті розглянуто класифікацію доходів бюджету України в контексті надходжень до Пенсійного фонду та здійснено її порівняння з міжнародною.

Бюджетна класифікація, єдиний соціальний внесок, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування.

Україна є членом Світової організації торгівлі із 2008 року і, як гравець на світовому фінансовому ринку, зацікавлена в ефективній співпраці. Об'єктом міжнародного співробітництва є сукупність економічних, фінансово-кредитних і правових відносин, що виникають між юридичними особами різних країн, для досягнення чітко визначеного економічного результату, як, наприклад, підвищення конкурентоспроможності, оптимізації залучення та використання ресурсів.

Сфера державних фінансів охоплює державний і місцеві бюджети, фонди цільового призначення, фінанси підприємств та організацій державної і комунальної форм власності, державний кредит. Розглянемо надходження коштів позабюджетного цільового фонду – Пенсійного фонду України. Проблема ефективного функціонування пенсійної системи, зокрема формування доходів ПФУ в умовах структурних змін, що відбуваються в економіці України, є однією з найактуальніших. Більша частина цієї інформації продукується системою бухгалтерського обліку. Необхідність змін у бюджетному обліку зумовило затвердження Кабінетом Міністрів України Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки [8]. Тому питання реформування бухгалтерського обліку в державному секторі та наближення його до міжнародних стандартів стало відкритим і пріоритетним напрямком дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з вивченням організації бухгалтерського обліку в установах державного сектора, зокрема в органах Пенсійного фонду України, висвітлюють такі вітчизняні вчені, як Р. Т. Джога, Л. Г. Ловінська, С. О. Левицька, С. В. Свірко, Н. І. Сушко, О. Б. Юрченко, Н. Б. Ярошевич та інші.

Мета дослідження – удосконалити класифікацію джерел формування бюджету Пенсійного фонду України.

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор Є. В. Калюга

Виклад основного матеріалу. Віднедавна виключну функцію ПФУ контролювати збір єдиного соціального внеску передано Міністерству доходів і зборів України. Отже, суми нарахованого єдиного внеску та звітність страхувальників із 01 жовтня 2013 р. підлягатимуть сплаті на рахунки, відкриті в Головних управліннях Державної казначейської служби України, та поданню до Міністерства доходів і зборів.

Джерела формування коштів Пенсійного фонду визначені ст. 72 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та Порядком розроблення, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду України [6, 4]. Доходи бюджету Пенсійного фонду формують:

- 1) надходження від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 2) інвестиційний дохід, отриманий від інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету ПФУ в майбутніх періодах;
- 3) кошти державного бюджету та цільових фондів;
- 4) кошти, сплачені виконавчій дирекції Пенсійного фонду за надання послуг з адміністрування Накопичувального фонду та послуг недержавним пенсійним фондам;
- 5) суми від фінансових санкцій і пені, а також суми адміністративних стягнень;
- 6) благодійні внески юридичних і фізичних осіб;
- 7) добровільні внески;
- 8) інші надходження відповідно до законодавства.

Доходи від усіх перелічених вище джерел, окрім п. 3, є власними доходами ПФУ, надходження яких за 6 місяців 2013 року становили 81,1 млрд грн, виконання планового показника забезпечено на 101,7 %. Порівняно з відповідним періодом минулого року власні доходи зросли на 5,3 млрд грн (на 6,9 %), і саме вони займають лівову частку (66 %) у загальному обсязі надходжень Фонду, який становив 122,7 млрд грн, що на 16,5 млрд грн більше порівняно з відповідним періодом минулого року [3].

У міжнародній і вітчизняній практиці організація бухгалтерського обліку в державному секторі має свої особливості, зокрема здійснюється в розрізі кодів бюджетної класифікації. Актуальним принципом модернізації обліку та звітності визнається розробка й запровадження нових підходів до бюджетної класифікації доходів, заснованих на принципах Керівництва зі статистики державних фінансів (2001 р.), рекомендованих Міжнародним валютним фондом [2]. Ними передбачено використання єдиного підходу до класифікації доходів і видатків, що дасть змогу аналізувати бюджети різних країн на міжнародному рівні.

У ст. 9 Бюджетного кодексу України, як і в КСДФ (2001 р.), доходи об'єднано в чотири розділи та згруповано за джерелами формування і способами їх отримання. А класифікація доходів бюджету України нараховує 5 груп доходів [5]. Наприклад, ст. 20 Бюджетного кодексу Російської Федерації передбачає дві великі групи доходів [1]. Різні підходи до класифікації доходів впливають на порядок їх формування та відображення на рахунках бухгалтерського обліку. Розглянемо класифікацію доходів бюджету в контексті наповнення ПФУ, які систематизовано в таблиці.

**Склад чинної класифікації доходів бюджету України
порівняно з КСДФ (2001 р.) і БК РФ**

Класифікація доходів бюджету відповідно до КСДФ 2001 р.[2]	Класифікація доходів бюджету України [5]	Класифікація доходів бюджету Російської Федерації [1]
1	2	3
11 Податкові надходження	10000000 Податкові надходження	1 група: Податкові надходження
112 Податок на фонд заробітної плати й роботу силу		
12 Внески на соціальні потреби	20000000 Неподаткові надходження	Неподаткові надходження Підгрупа: Страхові внески на обов'язкове соціальне страхування
121 Внески на соціальне забезпечення	24000000 Інші неподаткові надходження 24140000 Збори на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій; 24140100 Збір з операцій купівлі/продажу безготівкової іноземної валюти за гривню; 24140200 Збір із торгівлі ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини й дорогоцінним камінням; 24140300 Збір під час набуття права власності на легкові автомобілі; 24140500 Збір з операцій придбання (купівлі/продажу) нерухомого майна; 24140600 Збір із користування та надання послуг стільникового рухомого зв'язку; 25000000 Власні надходження бюджетних установ	
1211 Внески працівників		
1212 Відрахування роботодавців		
1213 Відрахування самозайнятих осіб або непрацюючих		
1214 Внески, не розподілені за категоріями		
122 Інші внески на соціальні потреби		
1221 Внески працівників		
1222 Відрахування роботодавців		
1223 Умовно нараховані внески		
14 Інші доходи	30000000 Доходи від операцій із капіталом	2 група: Безоплатні перерахування
13 Гранти	40000000 Офіційні трансферти	
	50000000 Цільові фонди	

Міжнародна практика характеризується розгалуженою системою програм соціального захисту, участь у яких є добровільною або

обов'язковою. Програми соціального страхування передбачають внески (відрахування) й їх оплату особами, які підлягають такому страхуванню. Програми соціальної допомоги надають право на отримання допомоги, не обумовленої здійсненням внесків (відрахувань). Програми соціального страхування, які створенні, контролюються та фінансуються державними одиницями (фондами соціального забезпечення), охоплюють усе суспільство або його більшу частину, називаються програмами соціального забезпечення. Основними їх надходженнями є Внески на соціальні потреби, розділ другий міжнародної класифікації. Цікавою є категорія 112 Податок на фонд заробітної плати й робочу силу, що включає обов'язкові податки, які стягуються з роботодавців чи самозайнятих осіб, установлені в процентному відношенні до фонду оплати праці або як фіксована сума на одну людину, і не спрямовуються цільовим призначенням до програм соціального забезпечення, а отже й не гарантують отримання допомоги із соціального забезпечення. За КСДФ (2001 р.) різниця між нарахованими сумами й очікуваними надходженнями не має реальної вартості, а тому не повинна відображатись в обліку як доходи. Тобто, державна одиниця, виходячи з реалістичних міркувань, включає в доходи тільки ті податки та внески на соціальне страхування, які очікує отримати. Такий механізм розмежування доходів в Україні ще не розвинено.

Виходячи з міжнародної практики, коли роботодавець реалізовує програму, що передбачає створення спеціальних фондів, ця програма може бути організована як автономний або неавтономний пенсійний фонд. Ці фонди можуть бути як із визначеним розміром допомоги, так і з установленим розміром внесків (відрахувань). Пенсійний фонд є автономним, коли має власні активи та пасиви й діє на фінансовому ринку за свій рахунок. Його активи й вартість зобов'язань із виплати пенсій – це активи й пасиви державного сектора. Пенсійний фонд є неавтономним, коли роботодавець створює окремі резерви, а всі його активи й пасиви об'єднуються з відповідними статтями роботодавця. У ролі останнього може виступати й одиниця сектора державного управління, і державна корпорація. В Україні такий поділ представлено центральним органом виконавчої влади – Пенсійним фондом України та недержавними пенсійними фондами, які здійснюють діяльність через адміністратора фонду.

Пенсійний фонд України є самостійною установою і не входить до складу Державного бюджету України [7]. Відповідно до ЗУ «Про Державний бюджет України на 2013 рік», неподаткові надходження, а саме збори на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій, уключаються до загального фонду державного бюджету. Слід зазначити, що збір з операцій купівлі/продажу безготівкової іноземної валюти за гривню на сьогодні не справляється, але з переліку його не виключено. Власні надходження бюджетних установ становлять спеціальний фонд державного бюджету. Отже, автори пропонують зробити зміни в структурі Класифікації доходів бюджету України, зокрема вилучити збори на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій з «Інших неподаткових надходжень» і перенести до статті

«Податкові надходження». Ці збори, як і податок на прибуток, податок на додану вартість та інші, справляються в загальний фонд державного бюджету.

Наявність зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій – основна відмінність класифікації доходів за КСДФ (2001 р.) порівняно з національною. Чинним законодавством України у сфері державного пенсійного страхування передбачено обкладання відповідним додатковим збором окремих видів діяльності й операцій, що мають ознаки високорентабельних. Мета запровадження цих зборів – залучення додаткових джерел наповнення державного бюджету з метою скорочення дефіциту ПФУ. У міжнародній практиці таких зборів до Фонду не передбачено, а за результатами діяльності від подібних операцій до бюджету країни сплачується податок на прибуток або податок із доходів фізичних осіб.

Таким чином, національна класифікація доходів не відповідає принципам КСДФ (2001 р.), що зумовлено різними підходами до законодавчої бази та практичного втілення. Для її вдосконалення автор пропонує таке:

- виділити статті згідно з міжнародною класифікацією. Збори на обов'язкове державне пенсійне страхування перенести до групи податкових надходжень;
- зменшити кількість кодів платежів для сплати.

Установлення єдиних підходів і вимог до класифікації доходів бюджету надає показникам відповідності й узгодженості, що сприяє їх порівняльному аналізу в різних країнах. Використання єдиної бюджетної класифікації дасть змогу аналізувати надходження доходів за кожним видом, співставляти кошторисні розписи в однотипних установах. На її основі здійснюється статистична обробка бюджетних показників, у процесі якої відслідковуються їх динаміка й тенденції розвитку, розробляються прогнози щодо розвитку бюджетних відносин.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для аналізу діяльності державного сектора використовують оцінку ефективності наповнення бюджету та покриття видатків. Дані для цієї оцінки складають на основі єдиної міжнародної класифікації доходів і видатків бюджету, поданої в КСДФ (2001 р.), яке прийнято за облікову основу в більшості країн світу. Порівнявши міжнародну класифікацію доходів із національною, ми виявили значну різницю в підходах до розподілу доходів за групами, що не є характерним для національної. Світова практика передбачає особливий механізм пенсійного забезпечення та його реалізацію. Сьогодні в Україні триває процес уніфікації статистики державних фінансів відповідно до положень КСДФ (2001 р.), в основі якого лежить єдиний підхід до класифікації доходів і видатків для забезпечення порівняння даних обліку різних країн.

Список літератури

1. Бюджетный кодекс Российской Федерации (с изм. и доп.) : принят ГД ФС РФ 17.07.1998 // Собрание законодательства РФ. – 1998. – №31 – С. 3823.

2. Керівництво зі статистики державних фінансів 2001 року / Статистичне управління. – 2 вид. – 230 с.
3. Офіційний сайт Пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/index>.
4. Порядок розроблення, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду України (зі змінами й доповненнями) : Постанова правління Пенсійного фонду України від 31.08.2009 р. № 21–2 // Офіційний вісник України. – 2009. – №76 – С. 46.
5. Про бюджетну класифікацію (зі змінами й доповненнями) : Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. № 11 // Баланс-Бюджет. – 2011. – №6.
6. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (зі змінами й доповненнями) : Закон України від 09.07.2003 р. № 1058–IV // Офіційний вісник України. – 2003. – №33 – С. 126.
7. Про пенсійне забезпечення (зі змінами й доповненнями): Закон України від 05.11.1991 р. № 1788–XII // Відомості Верховної Ради України. –1992. – №3 – Ст. 10.
8. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки (зі змінами й доповненнями) : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 січня 2007 р. № 34 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 4 – С. 29.

Углубление международной интеграции Украины в мировое сообщество требует приведения национального нормативно-правового обеспечения экономической деятельности в соответствие с положениями международного законодательства в рамках системы государственных финансов. В статье рассмотрена классификация доходов бюджета Украины в контексте поступлений в Пенсионный фонд и осуществлено ее сравнение с международной классификацией.

Бюджетная классификация, единый социальный взнос, сбор на обязательное государственное пенсионное страхование.

Deepening of international cooperation of Ukraine requires harmonization of national regulations - legal support economic activity to the provisions of international law within the system of public finances. The article deals with the classification of budget revenues Ukraine in the context of the Pension Fund and by comparing it with the international classification.

Budget classification, unified social contributions, for compulsory pension insurance.